

Επιμέλεια: **Εμμανουήλ Ι. Λασκαρίδης**, ΔΝ (Heidelberg), LL.M. (Heidelberg),
Ειδικός Επιστήμων στη Νομική Σχολή ΔΠΘ και στον Κύκλο Υγείας του Συνηγόρου του Πολίτη,
Δικηγόρος Αθηνών

ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΚΩΔΙΚΑ ΙΑΤΡΙΚΗΣ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ (Ν 3418/2005)

Πρόλογος: **Δήμητρα Παπαδοπούλου - Κλαμαρή**, Καθηγήτρια Αστικού Δικαίου Νομικής Σχολής Παν/μίου Αθηνών

Συνεργάτες έργου:

Βλάχου Ελίνα , ΜΔΕ	Παναγοπούλου - Κουτνατζή Φερενίκη , ΔΝ, Ειδ. Επιστήμων ΑΠΔΠΧ
Βούλτσας Χρόνης , Επίκ. Καθηγητής Ιατρικής Σχολής ΑΠΘ, Πνευμονολόγος	Παπαδόπουλος Αλέκος , ΜSc ΟΠΑ, Οικονομολόγος
Δουγαλής Ζήσης , ΔΝ, Δικηγόρος	Πετρόπουλος Βαγγέλης , ΜΔΕ, Δικηγόρος
Ζαφειροπούλου Δήμητρα , ΜΔΕ, Υπάλληλος Υπ. Υγείας	Πλεύρης Θάνος , ΔΝ, Δικηγόρος
Κανελλοπούλου - Μπότη Μαρία , Επίκ. Καθηγήτρια Ιονίου Πανεπιστημίου, Δικηγόρος	Τζεφεράκος Γεώργιος , Υπ. Διδ. Ψυχιατρικής, Ψυχίατρος
Κορτσιδάκη Αγνή , LL.M., Υπάλληλος στην Ευρωπαϊκή Ένωση	Τριβυζά Ράνια , Δικηγόρος
Κουτσοπούλου Τίνα , LL.M., Δικηγόρος	Τρούλη Εμμανουέλα , ΔΝ, Λέκτορας υπό διορισμό ΟΠΑ, Δικηγόρος Αθηνών και Νέας Υόρκης
Λασκαρίδης Εμμανουήλ , ΔΝ, Ειδ. Επιστήμων στη Νομική Σχολή ΔΠΘ και στον Συνήγορο του Πολίτη, Δικηγόρος	Τσαραπατσάνης Δημήτριος , ΔΝ, Δικηγόρος
Λάτση Χαρικλεια , ΔΝ, Ειδ. Επιστήμων ΑΠΔΠΧ	Τσίρος Διονύσης , LL.M., ΜΔΕ, Δικηγόρος
Μηλιώνη Φωτεινή , ΔΝ, Ειδ. Επιστήμων Νομικής Σχολής ΕΚΠΑ, Δικηγόρος	Τσιρωνάς Αθανάσιος , ΔΝ, Λέκτορας Νομικής Σχολής ΔΠΘ
	Φραγκουδάκη Ελώς , ΔΝ, Πρωτοδίκης

ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Άρθρο 33 Αιμοδοσία

1. Ο ιατρός ενθαρρύνει πάντοτε την εθελοντική και μη αμειβόμενη αιμοδοσία. Το οικονομικό όφελος δεν πρέπει ποτέ να αποτελεί κίνητρο ούτε για τους αιμοδότες ούτε για τους υπευθύνους συλλογής αίματος.
2. Ο ιατρός εκτός από τη μέριμνα του αιμολήπτη έχει και τη μέριμνα του αιμοδότη. Η μέριμνα για την υγεία και την ασφάλεια του αιμοδότη είναι διαρκής.
3. Ο ιατρός γνωρίζει στον αιμοδότη όλους τους κινδύνους που εμπεριέχει η διαδικασία της αιμοδοσίας.
4. Ο ιατρός λαμβάνει κάθε μέτρο για την τήρηση της ανωνυμίας μεταξύ αιμοδοτών και αιμοληπτών, εκτός αν συντρέχουν ειδικοί εξαιρετικοί λόγοι, όπως η διασφάλιση της υγείας του αιμολήπτη ή λόγοι ηθικής ευπρέπειας ή συγγενικής ή κοινωνικά πρόσφορης αλληλεγγύης.

Σχετικές διατάξεις: άρθρα 2§1, 5§1, 9 και 13 Συντ· άρθρα 104, 105, 106 ΕισΝΑΚ· άρθρα 57, 59, 71 και 914 ΑΚ· άρθρα 25 και 284 ΠΚ· άρθρο 50§2 ΥΚ· άρθρο 24 ν. 1565/1939· άρθρο 2 ν. 1532/1985· ν. 1820/1988 Αιμοδοσία· άρθρο 47§3 ν. 2071/1992· άρθρο 4 ν. 2467/1997 (δικαιώματα νοσοκομειακού ασθενούς)· ν. 3402/2005 (αναδιοργάνωση συστήματος αιμοδοσίας, θέματα ιατρών)· άρθρο 6 ν. 2251/2008· π.δ. 138/2005 (Εναρμόνιση οδηγ. 2004/33/ΕΚ - τεχνητές απαιτήσεις για το αίμα)· π.δ. 25/2008· ΥΑ Α8/1120/1992 (ΦΕΚ Β' 435/7.7.1992), (κίνητρα αιμοδοσίας)· ΥΑ Υ46/1993 ΦΕΚ Β' 752/1993 (δωρεάν νοσηλεία σε εθελοντές αιμοδότες)· ΥΑ Υ46/217/1996 ΦΕΚ 256/Β'/19.4.1996 (προϋποθέσεις χορήγησης άδειας για συντήρηση αίματος έξω από τις υπηρεσίες αιμοδοσίας)· ΥΑ Β1/οικ.660/2000 (ΦΕΚ Β' 198/22.2.2000), (τρόπος διενέργειας ιατρικού ελέγχου εκδιδόμενων προσώπων)· ΥΑ Υ4γ/11125/2000 ΦΕΚ Β' 1132/11.9.2000 (Νοσοκομειακή Επιτροπή Μεταγγίσεων)· άρθρα 3, 5 και 8 ΕΣΔΑ· οδηγία 89/381/ΕΟΚ (φαρμακευτικά κατασκευάσματα για ανθρώπινο πλάσμα και αίμα)· οδηγία 2001/83/ΕΚ (φαρμακευτικά ιδιοκατασκευάσματα από αίμα ή συστατικά αίματος)· προς εφαρμογή οδηγία 2002/98/ΕΚ/27.1.2002 (πρότυπα ποιότητας και ασφάλειας για συλλογή, έλεγχο και διανομή ανθρωπίνου αίματος και συστατικών του)· οδηγία 2004/33ΕΚ/22.3.2004 (τεχνικές προϋποθέσεις ασφάλειας αίματος).

Βιβλιογραφία: Δρόσος, Εγχειρίδιο εργαστηριακής αιματολογίας, 2008· Ζερβού/Καραμπίνη/Ξάνθη/Χρυσαστόμου/Τζόλου/Ζησιάδης, Ανεπιθύμητες αντιδράσεις κατά τη διάρκεια ή μετά την αιμοδοσία, Ιατρική 2004, 86-92· Καλαμπούκα - Γιαννοπούλου, Η προστασία του ασθενούς ως καταναλωτή, 2011· Κέντρο Ελέγχου Ειδικών Λοιμώξεων, Η αιμοδοσία στην Ευρώπη: μία «λευκή βίβλος», 1993· Κούρτης, Αστικό Δίκαιο Μοταμοσχεύσεων, 2002· Μανδαλάκη, Σύνδρομο Επίκτητης Ανοσολογικής Ανεπάρκειας (AIDS) και Αιμοδοσία, Ιατρική 1986, 133-137· της ιδίας, Αιμοδοσία και AIDS. Πρόποι πρόληψης και μέτρα ασφάλειας για τους μεταγγιζόμενους, ΙατρΕπιθΕνΔυν 1987, 143-146· Π. Νικολόπουλος, Ζητήματα από την άρνηση του γιατρού για λόγους συνείδησης και από τη συναίνεση του ανηλίκου σε ιατρικές πράξεις, κατά το νέο κώδικα ιατρικής δεοντολογίας, σε τιμ. τόμ. Σταθόπουλου ΙΙ, 2010, σ. 1851-1869· Ντούνα, Αιμολυτικές αντιδράσεις μετά από ασύμβατη μετάγγιση, Ιατρική 2005,

206-214· Παπαδημητρίου/Πατρώνος, Προστασία από τα μεταδοτικά νοσήματα, 2004· Παπαζήση, Αστική Ευθύνη & HIV/AIDS νόσος, 2003· Παπαχατζής, Σύστημα του ισχύοντος στην Ελλάδα Διοικητικού Δικαίου, 1991· Πεπονής, ΓυμδΕισΠλημΧαλκ, ΠοινΧρ 1989, 922-924· Χ. Πολίτης, Ασφάλεια αίματος και προστασία της δημόσιας υγείας, 2003· Κ. Πολίτη, AIDS και Αιμοδοσία Τέσσερα χρόνια μετά, Ιατρική 1989, 464-472· Πολυχρονάκη/Μανδαλάκη, Αιτίες αποκλεισμού εθελοντών αιμοδοτών στην Ελλάδα, ΑρχΕλλΙατρ., 1987, 293-295· Τζαννετής, Σχόλια στην υπ' αριθμ. 2692 ΓυμδΕισΕφΘες, ΠοινΧρ 1991, 601- 604· Τιμ. Τομ. Σταθόπουλου, Τόμος II, σ. 1851-1869· Παπαθεοδώρου, Η δίκη των εμπλεκόμενων πολιτικών προσώπων στην υπόθεση του μολυσμένου αίματος στη Γαλλία και ο προβληματικός προσδιορισμός της ποινικής ευθύνης των κυβερνήσεων, ΠοινΔικ 1999, 279-285· Υπουργείο Υγείας, AIDS: Αγωγή Υγείας, 1987· Laskaridis, The compensation of a doped athlete, ISLR 2009, 130, 138· Panagopoulou - Koutnatzi, Die Selbstbestimmung des Patienten, 2009, σ. 170.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

A. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ	II. Αιμοδοσία και προσβολή της θρησκευτικής ελευθερίας (άρθρο 13 Σ).....
I. Το αίμα ως πράγμα εκτός συναλλαγής1	11
II. Νομική φύση της σχέσης αιμοδότη- αιμοδοτικού κέντρου2	
B. ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΚΑΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΑΙΜΟΔΟΤΗ	Δ. ΕΥΘΥΝΗ ΤΩΝ ΕΜΠΛΕΚΟΜΕΝΩΝ ΣΤΗΝ ΑΙΜΟΔΟΣΙΑ ΠΡΟΣΩΠΩΝ
I. Δικαιώματα αιμοδότη.....	12-14
II. Υποχρεώσεις αιμοδότη.....	I. Ποινική Ευθύνη12
Γ. ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΑΙΜΟΛΗΠΤΗ	II. Αστική Ευθύνη13
I. Προστασία της υγείας του αιμολήπτη (ευθύνη ιατρού-υποχρέωση για σωστή συμπλήρωση του εντύπου).....	III. Πειθαρχική Ευθύνη.....14
10-11	
10	

ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ

Περίπτωση 1: Αιμολήπτης ανήλικος πάσχει από μεσογειακή αναιμία, ζητά από το δικαστήριο να αρθεί η ανωνυμία του αιμοδότη και να μάθει τα προσωπικά δεδομένα, απλά και ευαίσθητα, ώστε να αποδείξει ότι η μόλυνσή του προήλθε από την μετάγγιση του συγκεκριμένου αίματος. Επιτρέπεται μια τέτοια άρση της ανωνυμίας; [AB v Glasgow and West of Scotland Blood Transfusion Service, 1993 SLT 36, (1989) 15 BLMR 91].

Περίπτωση 2: Πατέρας αρνείται τη διενέργεια μετάγγισης αίματος σε νεογέννητο παιδί του λόγω θρησκευτικών του φρονημάτων (μάρτυρας ιερωβά). Ο ιατρός εντούτοις προβαίνει στην μετάγγιση. Είναι παράνομη η συμπεριφορά του ιατρού; (ΤρΠλημΘες 161/1970 ΠοινΧρ 1970, 299).

Περίπτωση 3: Σε δημόσιο νοσοκομείο πραγματοποιείται μετάγγιση αίματος σε ανήλικο ασθενή πάσχοντα από μεσογειακή αναιμία. Λόγω ελλιπούς ελέγχου του μεταγγιζόμενου αίματος ο τελευταίος μολύνεται με τον ιό του AIDS. Ποια η ευθύνη του δημόσιου νοσοκομείου και των ιατρών αυτού; (ΔΕφΑθ 160/2001 και ΔΕφΠειρ 1048/1994, ΤΝΠ Νόμος· βλ. Πόρισμα ΣτΠ 2006 σε http://www.synigoros.gr/reports/porisma_molismeno_aima.pdf).

Α. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Ι. Το αίμα ως πράγμα εκτός συναλλαγής

- 1 Το αίμα στις ημέρες μας έχει τεράστια ερευνητική και θεραπευτική αξία. Οι αιματολογικές εξετάσεις αφενός προσφέρουν ένα πλούτο ιατρικών ευρημάτων αξιοποιήσιμων προς βελτίωση της δημόσιας υγείας, ενώ το αίμα χρησιμοποιείται τόσο στην πρωτοβάθμια όσο και στη δευτεροβάθμια περίθαλψη προς βελτίωση της υγείας του ασθενούς.¹ Γι' αυτούς ακριβώς τους λόγους, το αίμα έχει τεράστια οικονομική σημασία για τους ιδιωτικούς φορείς υγείας και τις φαρμακευτικές βιομηχανίες. Συχνή είναι η σύγκρουση των οικονομικών συμφερόντων των φορέων αυτών και του ηθικού συμφέροντος κάθε προσώπου να γνωρίζει σε ποια χρήση υπόκειται το αίμα που δίδει. Ως προς τη νομική φύση του αίματος γίνεται σήμερα διάκριση. Το αίμα, ως ρευστός ιστός του σώματος², έχει καθαρά προσωπικό χαρακτήρα και ως μέρος της προσωπικότητας δεν θεωρείται πράγμα.³ Εξάλλου το κυκλοφορούν μέσα στον ανθρώπινο οργανισμό αίμα δεν είναι δεκτικό ανθρώπινης εξουσίας⁴.

Αντίθετα όταν το αίμα αποχωριστεί από τον ανθρώπινο οργανισμό, διαρρυγνύεται ο δεσμός με το ανθρώπινο σώμα και κατά συνέπεια καθίσταται απρόσωπο, αυθύπαρκτο και δεκτικό εξουσίας.⁵ Σε αυτή την περίπτωση θεωρείται πράγμα που υπόκειται στην εξουσία χρήσης του εκάστοτε αιμοδοτικού κέντρου ή αιματολογικού εργαστηρίου. Εντούτοις, σε μια προσπάθεια περιορισμού της άνευ ορίου εμπορικής εκμετάλλευσης του ανθρώπινου αίματος και διασφάλισης της χρήσης του ως αγαθού προς εξυπηρέτηση της δημόσιας υγείας, τόσο ο Ευρωπαϊός όσο και ο Έλληνας νομοθέτης απαγορεύουν κάθε συναλλαγή που το αφορά και έχει οικονομικό όφελος (άρθρο 153⁶ και 13 ν. 3402/2005 και άρθρο 9 περ. δ' Οδηγίας 98/463/ΕΚ). Οι νομοθετικές αυτές ρυθμίσεις σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο δεν αποκλείουν το αίμα από κάθε συναλλαγή αλλά υποβάλλουν απλώς τις σχετικές συναλλαγές γύρω από αυτό σε περιορισμούς. Το αίμα κατά κανόνα διατίθεται από τον αιμοδότη σε κάποιο αιμοδοτικό κέντρο και παρέχεται χαριστικά από τις τράπεζες αίματος σε δημόσια και ιδιωτικά νοσοκομεία. Αποτελεί κατά συνέπεια αντικείμενο συναλλαγών αλλά όχι επαχθών συμβάσεων, στις οποίες κυριαρχεί η οικονομική ανταλλαγή. Απαγορευμένη⁷ σύμβαση αποτελεί η

1. Για τη διεγερτική δράση της μετάγγισης αίματος σε αθλητές μακρινών αποστάσεων βλ. *Laskaridis, The Compensation of a Doped Athlete*, ISLR 2009, 130, 138.
2. Κατά τον καθηγητή *Δρόσο*, το αίμα αποτελεί ρευστό ιστό σώματος, ο οποίος με την συνεχή κυκλοφορία του, εκτός του καρδιαγγειακού συστήματος χρησιμεύει για την επικοινωνία διαφόρων ιστών και οργάνων του οργανισμού· *Δρόσος*, σ. 2.
3. Μια εκ των προϋποθέσεων για την ύπαρξη πράγματος (υπό νομική σκοπιά) είναι ο απρόσωπος χαρακτήρας του. Για τον ίδιο ακριβώς λόγο δεν θεωρούνται πράγματα και τα μέλη του σώματος· έτσι *Απ. Γεωργιάδης*, Εμπράγματο Δίκαιο, §8 αρ. 10. Βλ. με ειδική αναφορά στο αίμα *Λασκαρίδης* σε ΣΕΑΚ II άρθρο 947 Γ Ι (υπό έκδοση).
4. Για τη φυσική ανικανότητα εξουσίας ορισμένων πραγμάτων βλ. *Απ. Γεωργιάδης*, Εμπράγματο Δίκαιο, §13 αρ. 1.
5. *Κούρτης*, σ. 91 και *Wagner* σε MünchKomm για §823 BGB αρ. 70.
6. «Κάθε συναλλαγή, με οικονομικό όφελος, που αφορά το αίμα, απαγορεύεται».
7. Κατά τα άρθρα 1 και 13 ν. 3402/2005.

πώληση αίματος (*πράγμα απαγορευμένης συναλλαγής*)⁸. Συνεπώς, το αίμα στις ημέρες μας αποτελεί μιν πράγμα εντός συναλλαγής (π.χ. δωρεά), αλλά εκτός εμπορικής συναλλαγής (π.χ. αγοραπωλησίας).⁹ Διαφορετική είναι η μεταχείριση των παραγώγων αίματος. Αυτά, όπως και οι σύνθετες ουσίες που προέρχονται από επεξεργασία και μετατροπή του ανθρώπινου αίματος ή πλάσματος, αποτελούν μέρος φαρμακευτικών σκευασμάτων και επιτρέπεται να πωλούνται από μεγάλες φαρμακευτικές εταιρίες (Οδηγία 89/381/ΕΟΚ).¹⁰

II. Νομική φύση της σχέσης αιμοδότη - αιμοδοτικού κέντρου

Το άρθρο 157 ν. 3402/2005 ορίζει, ότι η αποκλειστική αρμοδιότητα και ευθύνη για την οργάνωση της αιμοδοσίας και την ενημέρωση του πληθυσμού ανήκει στο Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και ασκείται μέσω του Εθνικού Κέντρου Αιμοδοσίας και των Μονάδων Αιμοδοσίας των άρθρων 9 και 10 του νόμου αυτού. Η ανάθεση αυτή σε κρατικούς και ελεγχόμενους φορείς αποσκοπεί αφενός στην αποτροπή δημιουργίας ιδιωτικών ομίλων που θα μονοπωλούν το εμπόριο αίματος και αφετέρου στην παροχή του δημόσιου αγαθού του αίματος σε όλο τον ασθενή πληθυσμό. Όπως όλες οι ιατρικές πράξεις, έτσι και η αιμοδοσία, επιτελείται κατεξοχήν με υλικές ενέργειες.¹¹ Πρόκειται ουσιαστικά για μια μονομερή άσκηση δημόσιας εξουσίας του αιμοδοτικού κέντρου και το μόνο που καταλείπεται στον αιμοδότη είναι να παράσχει την συναίνεσή του προκειμένου να υπαχθεί σε μία νομική κατάσταση (πράξη καθ' υπαγωγήν)¹². Σε περίπτωση έλλειψης συναίνεσης του αιμοδότη, η αιμοληψία από το δημόσιο νοσοκομείο είναι παράνομη και μπορεί να θεμελιώσει δικαίωμα αποζημίωσης και χρηματικής ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης (ΑΚ 57 σε συνδ. με 914 και 932). Το αυτό ισχύει και σε περίπτωση που το αίμα του ασθενούς χρησιμοποιείται για άλλο σκοπό από αυτόν για τον οποίο δόθηκε η συναίνεση, όπως π.χ. για χρήση του στη φαρμακοβιομηχανία και όχι για αιμοδοσία ασθενούς.¹³

Β. ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΚΑΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΑΙΜΟΔΟΤΗ

Ι. Δικαιώματα αιμοδότη

1. Το εκούσιο της αιμοληψίας. Από το άρθρο 1 του ν. 3402/2005 προβλέπεται ότι η αιμοδοσία είναι εθελοντική.¹⁴ Υπάρχουν περιπτώσεις αιμοληψίας για διενέργεια ελέγχου υγείας-

8. Για την έννοια αυτή βλ. σύντομα και διδακτικά *Αν. Γεωργιάδη*, Εμπράγματο Δίκαιο §13 αρ. 3.

9. Βλ. σχετικά με τα αποχωριζόμενα από ανθρώπινο οργανισμό μοσχεύματα σε *Κούρτη*, σ. 94-95.

10. *Κούρτης*, σ. 96.

11. *Μαθιουδάκης*, Η αστική ευθύνη του Κράτους από υλικές ενέργειες, σ.437. Βλ. γενικά για τις υλικές ενέργειες *Παπακατζί*, Σύστημα του ισχύοντος στην Ελλάδα Διοικητικού Δικαίου, σ. 371· *Ρέμελη*, Ο συμβιβασμός στην Διοικητική Διαδικασία, σ. 129.

12. Για την «πράξη καθ' υπαγωγήν» βλ. *Ρέμελη*, σ. 121-122, 127 και *Φλογαΐτη*, Η Διοικητική Σύμβαση, σ. 45 και τις παραπομπές τους στη γερμανική θεωρία και Νομολογία.

13. *Taupitz* AcP 201, 206, 228 και *Dougalis*, Aufklärungspflichtverletzungen, 98-100, όπου και η θέση του τελευταίου ότι δεν πρόκειται για σημαντική βλάβη αλλά για προσβολή της αυτοδιάθεσης, μια μορφή προσβολής της προσωπικότητας.

14. Αυτό προβλέπεται και στο άρθρο 9 περ.δ οδ. 98/463/ΕΚ· *Πολίτης*, Ασφάλεια αίματος και προστασία της δημόσιας υγείας, σ. 31-38.

ας, κατά τις οποίες αυτή είναι εκ του νόμου υποχρεωτική. Στη χώρα μας είναι υποχρεωτική η λήψη αίματος από πρόσωπα που εκδίδονται με αμοιβή¹⁵, μεταναστών¹⁶, κρατουμένων στις φυλακές¹⁷, στρατευσίμων και των αιτούντων την κατάληψη ορισμένων θέσεων εργασίας. Ανακύπτει, όμως, το ερώτημα τι γίνεται στις περιπτώσεις που η αναγκαστική αυτή αιμοληψία έρχεται σε αντίθεση με θεμελιώδη ατομικά δικαιώματα.

- 4 α) Ο σεβασμός της αξίας του ανθρώπου (άρθρο 2§1 Συντ. και 5§1 Συντ.). Το συνταγματικά αναγνωρισμένο δικαίωμα αυτοδιάθεσης¹⁸ έχει την έννοια ότι κάθε άνθρωπος έχει το δικαίωμα να καθορίζει αυτοβούλως πού θα δώσει αίμα ή αν θα λάβει αίμα¹⁹. Κάθε προσπάθεια αναγκαστικής επιβολής αιμοληψίας αντιβαίνει σε αυτόν τον συνταγματικά κατοχυρωμένο σεβασμό της ανθρώπινης αξίας.²⁰ Εξαίρεση μπορεί να γίνει δεκτή μόνο στην περίπτωση που το δικαίωμα αυτοδιάθεσης του αιμοδότη έρχεται σε σύγκρουση με το δικαίωμα της υγείας κάποιου τρίτου. Έτσι, για παράδειγμα, έγινε δεκτό από τον Άρειο Πάγο ότι το δικαίωμα αυτοδιάθεσης πιλότου, το οποίο αποκλείει την ακούσια εξέταση με σκοπό διάγνωσης οροθετικότητας, υποχωρεί έναντι του δικαιώματος υγείας των επιβατών και κατά συνέπεια έχει αυτός υποχρέωση να δεχτεί τη σχετική αιματολογική εξέταση.
- 5 β) Αιμοληψία ως κατάσταση ανάγκης. Αιμοληψία είναι ενδεχόμενο να πραγματοποιηθεί και χωρίς τη συναίνεση του αιμοδότη, είτε διότι υπάρχει δημόσια ανάγκη αιμοληψίας (έλλειψη εθελοντών αιμοδοτών), είτε διότι είναι αναγκαία η μεταγγίση αίματος στο πλαίσιο μιας κατάστασης ανάγκης (θύμα τροχαίου το οποίο λόγω αιμορροής δεν θα επιβιώσει κατά τη διαμετακομιδή). Στην πρώτη περίπτωση, η προσβολή της προσωπικής ελευθερίας και κατά συνέπεια ο άδικος χαρακτήρας μιας τέτοιας πράξης είναι προφανής (βλ. ΠΚ 330 για άσκηση παράνομης βίας). Στη δεύτερη περίπτωση, όπου για παράδειγμα ένα θύμα τροχαίου ατυχήματος χρειάζεται επείγοντως αίμα από ομάδα αίματος που τυχάνει να έχει παριστάμενος στο ατύχημα, σημασία έχει ο τρόπος αιμοληψίας. Το άρθρο 25 ΠΚ απαιτεί την προστασία υπέρτερου εννόμου αγαθού για να ποινικοποιήσει την άδικη προσβολή κατώτερου εννόμου αγαθού. Η ελαφρά προσβολή της υγείας του αιμοδότη (αφαίρεση αίματος, αμυχή) αποτελεί προσβολή εννόμου αγαθού ιεραρχικά κατώτερου από τη ζωή του θύματος τροχαίου. Αντίθετα, κατά τη θεωρία²¹, η αιμοληψία μέσω αναισθητικού προσβάλλει την ανθρώπινη αξιοπρέπεια η οποία υπερέχει ως έννομο αγαθό της ανθρώπινης ζωής και γι' αυτό δεν εμπίπτει στην ρύθμιση του ΠΚ 25.²²

15. ΥΑ Β1/οικ.660/2000 (ΦΕΚ Β' 198/22.2.2000).

16. Άρθρο 29 του ν. 2910/2001, όπου η αίτηση για χορήγηση άδειας παραμονής πρέπει να συνοδεύεται από πιστοποιητικό υγείας ημεδαπού κρατικού νοσηλευτικού ιδρύματος.

17. Άρθρο 81 Υ1/3239/2000.

18. Βλ. παραπ. Παναγοπούλου - Κουτνατζή, άρθρο 2 αρ. 4.

19. Παναγοπούλου - Κουτνατζή, σ. 170 και της ίδιας, άρθρο 2 αρ. 5.

20. Για προστασία αυτονομίας του αιμοδότη βλ. ΑΠ 3/2005 Δν 2005, 822· ΑΠ 858/2008 Δ 2008, 1036 όπου και άρνηση του διαδίκου να δεχτεί αιμοληπτικό έλεγχο για έλεγχο πατρότητας ΚΠολΔ 615.

21. Ανδρουλάκης, Ποινικό Δίκαιο. Γενικό Μέρος, σ. 455-456. Βλ. σχετικά με τη σύγκρουση καθηκόντων παραπ. Λάτσιου, άρθρο 15, αρ. 7.

22. Κατά τη γνώμη μας οποιαδήποτε μορφή ακουσίας αιμοληψίας -και όχι μόνο η βασανιστική- προσβάλλει την αυτονομία του αιμοδότη και κατ' επέκταση το καταστατικό ατομικό δικαίωμα της ανθρώπινης αξιοπρέπειας. Τη μόνη περίπτωση αναγκαστικής αιμοληψίας, όπου δεν προσβάλλεται η ανθρώπινη αξιοπρέπεια, αποτελεί η αιμοληψία από ήδη αναισθητο οπότε και μπορεί να τύχει

2. Προστασία της ιδιωτικής ζωής και ανωνυμία του αιμοδότη (άρθρο 9 Συντ.). Λόγω της 6 αύξησης μολύνσεων από μεταγίσεις αίματος κατά την τελευταία δεκαπενταετία τηρείται πλέον στο ΚΕΕΛ, με την άδεια της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, αρχείο με τα στοιχεία οροθετικών ατόμων και ασθενών με λοίμωξη HIV/AIDS, ώστε αυτοί να αποκλείονται από την αιμοδοσία.²³ Το αρχείο αυτό ενημερώνεται από τους θεραπεύοντες ιατρούς μονάδων ειδικών λοιμώξεων που λειτουργούν σε νοσηλευτικά ιδρύματα και εργαστήρια νοσηλευτικών ιδρυμάτων.²⁴ Η εγγραφή στον παραπάνω κατάλογο δεν προσβάλλει τα προσωπικά δεδομένα των ασθενών, αφού είναι «απαραίτητη για την ιατρική πρόληψη, διάγνωση, περίθαλψη ή τη διαχείριση υπηρεσιών υγείας» (άρθρο 7§2 περ. δ' ν. 2472/1997). Η πρακτική αυτή είναι σε πλήρη αρμονία με την §4 του άρθρου 33 ΚΙΔ (διασφάλιση ανωνυμίας του αιμοδότη).²⁵ Η ανωνυμία του αιμοδότη απέναντι στον αιμολήπτη ή τρίτους, πλην του ΚΕΕΛ, δεν αίρεται σε καμία περίπτωση γιατί κάτι τέτοιο θα απέτρεπε πρόσωπα από την εθελοντική αιμοδοσία, θέτοντας σε κίνδυνο τη δημόσια υγεία (Περίπτωση 1).²⁶

3. Μέριμνα της υγείας του αιμοδότη. Ο ιατρός γνωστοποιεί στον αιμοδότη όλους τους κιν- 7 δύνους που εμπεριέχει η διαδικασία της αιμοδοσίας (π.χ. πλήξη της φλέβας ή τρώση του νεύρου), καθώς και η αποθεραπεία του (π.χ. αποχή από αθλητική δραστηριότητα) ώστε να προστατεύσει την υγεία του τελευταίου (βλ. §§2 και 3)²⁷. Η αυξημένη²⁸ υποχρέωση ενημέρωσης του αιμοδότη επιβάλλεται σε περίπτωση εθελοντικής αιμοδοσίας ώστε να είναι έγκυρη η σχετική συναίνεσή του.²⁹ Το άρθρο 10 του ν. 1820/1988 α) καθιερώνει την κλινική και εργαστηριακή εξέταση της αιμοσφαιρίνης του αιμοδότη και β) καθορίζει τις περιπτώσεις στις οποίες απαγορεύεται ή αντενδείκνυται η αιμοληψία (ηλικία, σφυγμός, αρτηριακή πίεση, ποσότητα συλλεγόμενου αίματος, συλλεγόμενα μεσοδιαστήματα, επικίνδυνα επαγγέλματα³⁰). Το υλικό που χρησιμοποιείται για την αιμοδοσία πρέπει να είναι απόλυτα εναρμονισμένο με τις προδιαγραφές της αιμοδοσίας, όπως αυτές καθορίζονται με βάση όσα ισχύουν διεθνώς για την αιμοδοσία (άρθρο 11 ν. 1820/1988).

εφαρμογής το ΠΚ 26. Βλ. σχετική προβληματική για την εικαζόμενη συναίνεση σε *Ανδρουλάκη*, Ποινικό Δίκαιο. Γενικό Μέρος, σ. 372-373.

23. Βλ. και άρθρο 4 Οδηγίας 98/463/ΕΚ με σχετική πρόβλεψη. Βλ. επίσης *Παπαζήση*, σ. 181.

24. *Παπαζήση*, σ. 181. Ειδικότερα ως προς το θέμα της άρσης του απορρήτου για σύζυγο οροθετικού βλ. συνοπτικά παραπ. *Κανελλοπούλου - Μπότη*, άρθρο 11 αρ. 10 και αναλυτικά παραπ. *Λασκαρίδη*, άρθρο 13 αρ. 13-15.

25. Βλ. και άρθρο 6 της Οδηγίας 98/463/ΕΚ, σύμφωνα με το οποίο τα κράτη μέλη θα πρέπει να επιτρέπουν την πρόσβαση στα ευαίσθητα αυτά δεδομένα αιμοδοσία μόνο σε εξουσιοδοτημένα άτομα. Για ενημέρωση οροθετικών παραπ. βλ. *Κανελλοπούλου - Μπότη*, άρθρο 11 αρ. 12.

26. Έτσι και η νομολογία του Ηνωμένου Βασιλείου σε *AB v Glasgow and West of Scotland Blood Transfusion Service*, 1993 SLT 36, (1989) 15 BLMR 91.

27. *Πολίτης*, Κώδικας Ιατρικής Δεοντολογίας, σ. 273.

28. Πρβλ. σχετικά με έκταση αυτή BGHZ 116, 379 *Deutsch*, JZ 1992, 423.

29. Βλ. σχετικά με τις θεωρίες για προσβολή σωματικής βλάβης και δικαίωμα αυτοκαθορισμού αλλά και ειδικότερα για θέματα συναίνεσης και ενημέρωσης παραπ. *Παναγοπούλου - Κουτνατζή*, άρθρο 3 αρ. 2-3.

30. Βλ. και Οδηγία 98/463/ΕΚ.

II. Υποχρεώσεις αιμοδότη

- 8 **1. Μη αμειβόμενη αιμοδοσία.** Αρχικά οι αιμοδότες στην πλειοψηφία τους αμείβονταν.³¹ Σταδιακά όμως, προς αποφυγή μετατροπής των οικονομικά ασθενέστερων κοινωνικών ομάδων σε «μπουκάλες αίματος» των εύπορων, απαγορεύτηκε η αμειβόμενη αιμοδοσία.³² Σήμερα το άρθρο 13 ν. 3402/2005 προβλέπει ότι όποιος προβαίνει σε συναλλαγή με οικονομικό όφελος, που αφορά το αίμα, τιμωρείται.³³ Ως τέτοιο οικονομικό όφελος θεωρείται και η πέραν του ευλόγου -για τη μετάβαση σε αιμοδοτικό κέντρο και διενέργεια αιμοδοσίας- χρόνου απουσία από τον χώρο εργασίας του αιμοδότη. Ευκαταία είναι η αιμοληψία σε χώρους και ώρες εργασίας από κινητές μονάδες αιμοληψίας.
- 9 **2. Υποχρέωση για σωστή συμπλήρωση του εντύπου.** Ο αιμοδότης, όταν προσέρχεται για αιμοδοσία, είναι υποχρεωμένος να συμπληρώσει ειδικό ερωτηματολόγιο που αποβλέπει στην αποκάλυψη παθήσεων οι οποίες συνιστούν απαγόρευση ή αντένδειξη για την λήψη αίματος προς μετάγγιση.³⁴ Η σωστή συμπλήρωση του ερωτηματολογίου είναι υποχρεωτική και τίθεται ζήτημα κατά πόσον ο αιμοδότης ευθύνεται σε περίπτωση που δόλια απέκρυψε ασθένεια ή συμπεριφορές ή συνήθειες υψηλού κινδύνου.³⁵ Πρέπει να γίνει δεκτό ότι σε αυτήν την περίπτωση δόλου του αιμοδότη, το Νοσοκομείο που θα υποχρεωθεί τελικά σε αποζημίωση του λήπτη του μολυσμένου αίματος θα έχει δικαίωμα αναγωγής κατά του αιμοδότη³⁶. Ποινικά πρόκειται για έγκλημα αφηρημένης διακινδύνευσης.

Γ. ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΑΙΜΟΛΗΠΤΗ

I. Προστασία της υγείας του αιμολήπτη

- 10 Ο αιμολήπτης, συγκριτικά με τον αιμοδότη, διατρέχει περισσότερους κινδύνους από την μετάγγιση αίματος και τούτο μπορεί να συμβεί όταν το αίμα που μεταγγίζεται δεν είναι συμβατό με τον τύπο του αίματός του ή όταν είναι μολυσμένο από μεταδοτικές ασθένειες.³⁷ Συνήθεις επιπλοκές μετά από ασύμβατη μετάγγιση είναι το shock, η διάχυτη ενδοαγγειακή πήξη (ΔΕΠ) και η νεφρική ανεπάρκεια. Περίπου 10% των ανθρώπων που εμφανίζουν τα συμπτώματα ασύμβατης μετάγγισης πεθαίνουν.³⁸ Περαιτέρω, υπάρχουν μολυσματικές ασθένειες που μπορούν να μεταδοθούν με μετάγγιση αίματος. Ενδεικτικά αναφέρεται ο ιός HIV, η ηπατίτιδα Β, η ηπατίτιδα C, η σύφιλη, η ελονοσία. Για τους παραπάνω λόγους το ΚΙΔ 33§2 επιβάλλει την μέριμνα του ιατρού για την υγεία του αιμολήπτη.

31. Hagen σε ΚΕΕΛ, Η αιμοδοσία στην Ευρώπη: μία «λευκή βίβλος», σ. 55.

32. Βλ. άρθρο 33§1 ΚΙΔ· άρθρο 1 ν. 3402/2005.

33. Με φυλάκιση μέχρι δύο ετών και με χρηματική ποινή μέχρι τριακόσιες χιλιάδες ευρώ, εκτός αν προβλέπεται μεγαλύτερη ποινή από άλλη διάταξη. Πρβλ. άρθρο 9 της Οδηγίας 98/463/ΕΚ.

34. §17 Οδηγίας 98/463 ΕΚ· άρθρο 1 ΥΑ Α8/2058/90/1991.

35. Βλ. σχετικά με ποινική ευθύνη αιμοδότη σε αυτή την περίπτωση στο παρόν άρθρο αρ. 12.

36. Παπαζήση, σ. 265.

37. Παπαζήση, σ. 87.

38. Ντούνα, Ιατρική 2005, 206-214.

II. Αιμοδοσία και προσβολή της θρησκευτικής ελευθερίας (άρθρο 13 Συντ.)

Η προστασία της υγείας του αιμολήπτη (άρθρο 5§5) μπορεί να έρθει σε αντίθεση με το δικαίωμα της θρησκευτικής ελευθερίας του (άρθρο 13 Συντ.). Στη νομολογία και τη θεωρία αναφέρονται περιπτώσεις προσώπων οι οποίοι αρνήθηκαν να υποβληθούν σε μετάγγιση αίματος λόγω της πίστης στην ιερότητα του αίματος.³⁹ Στις περιπτώσεις αυτές πρέπει να γίνει διαφοροποίηση μεταξύ ενήλικου ή ανηλίκου προσώπου. Στην περίπτωση ενήλικου ο ασθενής έχει την εξουσία διαθέσεως του δικαιώματός του στη σωματική και την ψυχική ακεραιότητα (άρθρο 5§1 Συντ.) και, κατά συνέπεια, έχει το δικαίωμα να αρνηθεί την μετάγγιση αίματος.⁴⁰ Διαφορετική όμως είναι η απάντηση στο ίδιο ερώτημα αναφορικά με ανήλικους. Όταν ο γονέας (ή άλλος τρίτος με αντίστοιχη εξουσία συναίνεσης) αρνείται τη μετάγγιση αίματος στο ανήλικο παιδί του και είναι απαραίτητη η μετάγγιση αίματος για την αποτροπή κινδύνου της ζωής ή της υγείας του ασθενούς, τότε, κατά το άρθρου 12§3 περ. γ' ΚΙΔ, ο ιατρός μπορεί να προβεί στην ιατρική αυτή πράξη χωρίς συναίνεση. Η διάταξη αυτή, ως νεότερη και ειδικότερη, καταργεί εν μέρει το γενικότερο και παλαιότερο άρθρο 1534 ΑΚ⁴¹, το οποίο προϋποθέτει άδεια του Εισαγγελέα Πρωτοδικών για να προχωρήσει ο ιατρός στη σχετική θεραπευτική πράξη.

Ο ιατρός, εξάλλου, οφείλει κατά τον όρκο του Ιπποκράτη να συνδράμει πάντα θεραπευτικά («χρήσομαι επ' ωφελείη») και, επομένως, να προτάσσει το συμφέρον της υγείας του τέκνου έναντι της βούλησης των γονέων.⁴² Προς αυτή την άποψη τείνει η νομολογία των πολιτικών δικαστηρίων⁴³, οι γνωμοδοτήσεις των Εισαγγελέων⁴⁴ και η θεωρία, η οποία δέχεται ότι η άρνηση μετάγγισης εκ μέρους του ιατρού ή των γονέων συνιστά προσβολή της σωματικής ακεραιότητας του ανηλίκου⁴⁵ (βλ. Περίπτωση 2).

39. ΣτΠ 13218/2001 ΠοινΔικ 2002, 153 (σεβασμός θρησκευτικών πεποιθήσεων και κριτική στη μετάγγιση αίματος): ΠλημΤριπ 512/1992, ΑρχΝ 1992, 761 = Δνθ 1993, 1191 (αντίθετη στα χρηστά ήθη η έλλειψη συναίνεσης): ΕφΚρητ 354/1987 ΝοΒ 1987, 1259 (αντίθετη στο δημόσιο συμφέρον και στη δημόσια τάξη η έλλειψη συναίνεσης): ΤριμΠλημΘεσ 161/1970 ΠοινΧρ 1970, 299 (μετάγγιση σε νεογέννητο): πρβλ. Γνμδ. ΕισΕφΘεσ 2692/1991 ΠοινΧρ 1991, 601 γενικώς για έλλειψη συναίνεσης σε μεταγγίσεις αίματος.

40. Παπαρρηγοπούλου - Πεκλιβανίδη, σ. 299· Π. Νικολόπουλος, σ. 1868.

41. Γνμδ. ΕισΠρΘεσ 3/2008 ΝοΒ 2009, 453· Παπαρρηγοπούλου - Πεκλιβανίδη, σ. 301· Π. Νικολόπουλος, σ. 1868.

42. JK Mason/RA McCall Smith/GT Laurie, Law and Medical Ethics, 2002, σ. 314-319.

43. ΑΠ 1424/1998 ΤΝΠ Νόμος· ΜΠρΗρακλείου 245/1986 ΤΝΠ Νόμος· ΜΠρΘεσ 3087/1979 Αρμ 1981, 492-494.

44. Γνμδ. ΕισΕφΘεσ 2692/1991 προς όλα τα Διοικητικά Συμβούλια Δημοσίων Νοσοκομείων Θεσσαλονίκης ΠοινΧρ 1991, 601, 602.

45. Ραπαγοπούλου - Κουτνατζί, σ. 173· Παπαρρηγοπούλου - Πεκλιβανίδη, σ. 300-310. Αντίθετοι Γαννίδης/Μπιτσαξής, Γνμδ. ΠοινΧρ 1991, 605-615, οι οποίοι θεωρούν ότι τέτοιου είδους μεταγγίσεις πληρούν την αντικειμενική υπόσταση του ΠΚ 330.

Δ. ΕΥΘΥΝΗ ΤΩΝ ΕΜΠΛΕΚΟΜΕΝΩΝ ΣΤΗΝ ΑΙΜΟΔΟΣΙΑ ΠΡΟΣΩΠΩΝ

Ι. Ποινική ευθύνη

- 12 Η αιμοδοσία συνεπάγεται διατρήσεις μέχρι την εύρεση φλέβας και πλήξη της τελευταίας. Εύλογη είναι επομένως η αναγνώριση ποινικής ευθύνης του αρμόδιου ιατρού ή νοσηλευτή σε περίπτωση μόλυνσης του αιμοδότη (βλ. άρθρα 299 και 310 ΠΚ)⁴⁶ οφειλόμενη σε παράλειψη απαιτητών μέτρων υγιεινής⁴⁷ και προφύλαξης.

Ο πλημμελής αιματολογικός έλεγχος μπορεί να οδηγήσει σε ποινική ευθύνη του ιατρού για βαριά σωματική βλάβη (ΠΚ 310§3) ή ανθρωποκτονία εξ αμελείας (ΠΚ 302) του αιμολήπτη (Περίπτωση 3). Στην περίπτωση προσδιορισμού του αιμοδότη που παρέχει το μολυσμένο αίμα (π.χ. στην περίπτωση δόσης αιμοπεταλίων) είναι δυνατή η απόδοση σε αυτόν ποινικών ευθυνών ανάλογα με το βαθμό της βούλησής του για πρόκληση βλάβης σε τρίτα πρόσωπα. Σε περίπτωση δηλ. που ο αιμοδότης προσέρχεται στην αιμοδοσία γνωρίζοντας ότι φέρει μολυσματική ασθένεια και ότι θα μολυνθεί από αυτήν ο αιμολήπτης (π.χ. λήπτης αιμοπεταλίων) καθίσταται υπαίτιος, σκοπούμενης βαριάς σωματικής βλάβης (ΠΚ 310§3) ή σκοπούμενης βαριάς θανατηφόρας σωματικής βλάβης (άρθρο 311 εδ. β' ΠΚ) ανάλογα με το αποτέλεσμα της μόλυνσεως. Αν ο αιμοδότης προέβλεψε απλά και μόνο το ενδεχόμενο της μόλυνσης, και αυτή επήλθε είναι υπαίτιος σωματικής βλάβης (άρθρο 310§1 ΠΚ). Αν ο αιμοδότης δεν γνώριζε ότι είναι φορέας μολυσματικής ασθένειας θα πρέπει να γίνει δεχτό ότι βρισκόταν σε πραγματική πλάνη η οποία αποκλείει τον δόλο και την ποινική ευθύνη του (ΠΚ 30).

ΙΙ. Αστική Ευθύνη

- 13 Αφού αναγνωρίζεται⁴⁸ ότι το αίμα είναι πράγμα (απρόσωπο και κινητό), η πρόκληση από αυτό ζημίας στον αιμολήπτη - καταναλωτή, θεμελιώνει δικαίωμα κατά του προμηθευτή ή του εισαγωγέα του αίματος, σύμφωνα με την ευνοϊκή για τον αιμολήπτη - καταναλωτή ρύθμιση του άρθρου 6 ν. 2251/1996 (ευθύνη παραγωγού).⁴⁹ Σε περίπτωση μόλυνσης του αιμοδότη από φιάλη αίματος δημοσίου νοσοκομείου, συρρέουν η ευθύνη προς αποζημίωσης εκ του άρθρου 6 ν. 2251/1994 -καθώς το αίμα αποτελεί προϊόν και το δημόσιο

46. Βλ. αναλυτικά αναφορικά με ιατρική ποινική ευθύνη σε σχέση με τη μετάδοση της νόσου AIDS με εκτενείς αναφορές σε ελληνική βιβλιογραφία και γερμανική νομολογία *Καράμπελα*, Ιατρικές πράξεις και ποινική ευθύνη, σ. 37-58.

47. Βλ. αναλυτικά για τέτοιου είδους μέτρα *Υπ. Υγείας*, AIDS: Αγωγή Υγείας, υπ. 28.

48. Βλ. στο παρόν άρθρο 1 αρ. 1 και *Ι. Καράκωστα*, *Digesta* 1998-2001, 8, 11.

49. Μια τέτοιου είδους αντικειμενική ευθύνη των κέντρων αιμοδοσίας αναγνωρίζεται και σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Βλ. για την Ισπανία *Costales*, *La responsabilidad civil sanitaria* 1996, σ. 184 και για την Γαλλία το άρθρο L-667 του Κώδικα Δημόσιας Υγείας. Βλ. για το αίμα ως προϊόν *Ι. Καράκωστα*, *Δίκαιο Προστασίας Καταναλωτή*, αρ. 423.

είναι παραγωγός⁵⁰ και εκ των άρθρων 105-106 ΕισΝΑΚ (Περίπτωση 3).⁵¹ Η θεμελίωση του παρανόμου ως προϋπόθεση εφαρμογής των τελευταίων διατάξεων⁵² είναι ευχερής σε περίπτωση βλάβης της υγείας του αιμοδότη, όπως είναι για παράδειγμα η μετάδοση ιού HIV, ηπατίτιδας Β ή ηπατίτιδας C (ζημία) από μη προσήκουσα συμπεριφορά ιατρικού ή παραϊατρικού προσωπικού ή ΝΠΔΔ διότι παραβιάζεται το άρθρο 33 ΚΙΔ. Αναλυτικότερα ο όρος του παρανόμου πληρούται και εάν α) δεν τηρήθηκαν οι απαραίτητοι κανόνες υγιεινής και μολύνθηκε ο αιμοδότης, β) δεν διαγνώστηκε η μόλυνση του αίματος, γ) δεν τηρήθηκε ιατρικό αρχείο, δ) υπήρξαν οργανωτικά σφάλματα όπως εφαρμογή πεπαλαιωμένης μεθόδου αιματολογικού ελέγχου.⁵³ Η υπαιτιότητα του νοσοκομείου και των οργάνων του θεωρείται αποδεδειγμένη διότι τα εν λόγω άρθρα θεμελιώνουν γνήσια αντικειμενική ευθύνη.⁵⁴ Οι ζημιωθέντες μπορούν να απαιτήσουν σωρευτικά με την αποζημίωση για την αποκατάσταση της υπάρχουσας και μελλοντικής ζημίας τους και χρηματική ικανοποίηση για ηθική βλάβη (άρθρο 932 ΑΚ).⁵⁵

Κατά το άρθρο 38§1 του ν. 3528/2007 ο υπάλληλος του Δημοσίου δεν ευθύνεται έναντι των τρίτων για πράξεις ή παραλείψεις κατά την εκτέλεση των καθηκόντων του. Όμως το δημόσιο έχει τη δυνατότητα να στραφεί αναγωγικά κατά του ενεργήσαντος με δόλο ή βαριά αμέλεια υπαλλήλου και να αναζητήσει από αυτόν την αποζημίωση που κατέβαλε στον ιδιώτη λόγω της παράνομης δραστηριότητάς του. Προκειμένου να παραμείνουν σε λογικά πλαίσια οι αποζημιώσεις για ζημίες από μεταγγίσεις μολυσμένου αίματος, ενδείκνυται η δημιουργία Ταμείου Αποζημίωσης, το οποίο θα προσφέρει προκαθορισμένη αποζημίωση, η αποδοχή της οποίας θα οδηγεί σε παραίτηση από άλλες αξιώσεις κατά των κρατικών νοσοκομείων.⁵⁶

III. Πειθαρχική ευθύνη

Κατά το άρθρο 36 ΚΙΔ και η παράβαση του άρθρου 33 ΚΙΔ συνιστά πειθαρχικό αδίκημα. 14 Στην §2 του άρθρου 77 ν. 2071/1992 ορίζεται ποιες είναι οι πειθαρχικές ποινές που επι-

50. Στο πλαίσιο της λεγόμενης παροχικής διοίκησης· βλ. σχετικά *Δαγτόγλου*, Γενικό Διοικητικό Δίκαιο, αρ. 24.

51. Σχετικά με αστική ευθύνη από αιμοδοσία ΣτΕ 1471/2008 ΕΙΔ 2009, 720-728 = ΤΝΠ Νόμος (μόλυνση από AIDS λόγω ελλιπούς νοσοκομειακής οργάνωσης)· ΣτΕ 3457/2003 ΤΝΠ Νόμος· ΣτΕ 2463/1998 ΤΝΠ Νόμος· ΔΕφΑΘ 2764/2002, αδημ. (διαταγή πραγμ/σύνης για διαπίστωση μόλυνσης αίματος)· ΔΕφΑΘ 160/2001 ΤΝΠ Νόμος· ΔΕφΠειρ 1048/1994, αδημ. Για την καθ' ύλη αρμοδιότητα των πολιτικών δικαστηρίων βλ. Εφ/αρ 47/2002 ΕλλΔνη 2003, 1408.

52. Για τους όρους του πραγματικού των εν λόγω διατάξεων βλ. αναλύτικα *Παυλόπουλο*, Αστική Ευθύνη Δημοσίου τ. II, σ. 197-411.

53. βλ. *Μαθιουδάκη*, Η αστική ευθύνη του κράτους, σ. 442-447.

54. *Δαγτόγλου*, Γενικό Διοικητικό Δίκαιο, αρ. 1404.

55. Σχετικά με τη σώρευση αξιώσεων βλ. *Σταθόπουλο*, Γενικό Ενοχικό Δίκαιο, σ. 836 και *Αν. Γεωργιάδη*, Ενοχικό Δίκαιο. Γενικό Μέρος, σ. 612. Για την έκταση της αποκατάστασης ηθικής βλάβης από παράνομη πράξη δημοσίου βλ. ΣτΕ 2412/2009 ΘΠΔΔ 2009, 1127-1131 με σχόλιο *Πατρίκιου*.

56. Σε αυτή τη θέση κατέληξε ο γάλλος συντάκτης του ν. 4.1.1993 και ο γερμανός συντάκτης του «ν. περί ανθρωπιστικής βοήθειας σε μέσω μεταγγίσεως προσβεβλημένους από τον ιό του AIDS». Πληθώρα παραπομπών σε γαλλική νομολογία και θεωρία σε *Μαθιουδάκη*, σ. 455-456, υπ. 626-631.

βάλλονται στους ιατρούς. Αυτές διαβαθμίζονται από έγγραφη επίπληξη μέχρι και οριστική παύση ή οριστική αφαίρεση της άδειας άσκησης επαγγέλματος. Θα πρέπει ανάλογα με τον βαθμό πταίσματος του ιατρού κατά τη διενέργεια της εν λόγω ιατρικής πράξης να επιβάλλεται και η αντίστοιχη πειθαρχική ποινή.⁵⁷ Ο αιματολογικός έλεγχος του ληφθέντος αίματος συνιστά την κύρια υποχρέωση του ιατρού του αιμοδοτικού κέντρου και έχει καθιερωθεί από τον Σεπτέμβριο του 1985 με τις 1266/οικ.23/6.7.1985 και 1380/οικ.37/8.8.1985 εγκυκλίου του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων αντίστοιχα. Κατά συνέπεια η μετάδοση μολυσμένου από τον ιό του AIDS αίματος, που ο ιατρός μπορούσε και όφειλε να ελέγξει πριν προβεί στην μετάγγιση, θα πρέπει να συνεπάγεται ανάλογη πειθαρχική ποινή του. Κατά την απόφαση 150/2001 του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών⁵⁸, οι ιατροί που παρέλειψαν να ελέγξουν ή ήλεγξαν πλημμελώς το αίμα που μεταγγίστηκε σε μία ασθενή ευθύνονται για την επακολουθείσα μόλυνση από τον ιό του AIDS⁵⁹. Σημειωτέον ότι, ο υποχρεωτικός έλεγχος του αίματος έχει καθιερωθεί από τον Σεπτέμβριο του 1985 και συγκεκριμένα με τις 1266/οικ.23/6.7.1985 και 1380/οικ.37/8.8.1985 εγκυκλίους του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης.

57. Βλ. ενδεικτικά ΣτΕ 1979/1990 ΤΝΠ Νόμος, Διδίκ. 1991, 1094.

58. Βλ. τις σχετικές αποφάσεις ΣτΕ 1471/2008 ΤΝΠ Νόμος· ΔΕΦΑΘ 160/2001 ΤΝΠ Νόμος, Διδίκ 2003, 506· ΣτΕ 2463/98 (αδμ.), ΔτΑ 2000, 991 με σχόλιο *Εμμανουηλίδη/Παπαγιάννη*· ΔΕΦΠειρ 1048/1994 ΤΝΠ Νόμος, Διδίκ 1994, 1419.

59. Βλ. περαιτέρω ΔΠρΑΘ 2764/2002 (αδμ.) (μηνιαία καταβολή σε γονείς ασθενούς που προσβλήθηκε από AIDS συνεπεία μετάγγισης), ΔΠρΡόδου 63/1992 (αδμ.) (Θάνατος ανηλίκου από μετάγγιση μολυσμένου αίματος).